

Z P R A V O D A J

č.122

*Klidný a radostný
zahradkářský rok 2012*

leden 2012

Vychází 3x ročně

Ediční rada Zpravodaje: Jitka Knížková, odp. redaktorka (j.knizkova@centrum.cz),
Zuzana Holancová (zuzana.holancova@centrum.cz),

Soňa Neumannová a Dana Velebová

Kresby: Marie Tvrdková

Tisk: Tiskárna J+H, Praha 2

Techn. zpracoval: Jan Heřmánek

Internet: www.czsos.cz/hortiklub

PF 2012

*Svět někam sjel mi v prohlubinu,
zvěst o něm v hloubi zní jen mdlá,
démanty v záři půl a stínu
žhnou, tmí se okna zamrzlá.*

*V nich stříbrným květ kývá stvolem,
ted' cinká, řek bys, v šer tvých dum.
To jede tramvaj dole kolem
a zlehounka se třese dům.*

*To fantastických květů pole,
tu lian, zvonce, palmy snět;
od vřavy města, jež hřmí dole,
mě dělí z filigránu zed'.*

*Plyn zpívá mi, já sedím v stínu,
čaj kouří, čibuk hoří tmou,
svět někam sjel mi v prohlubinu,
mně celý život pohádkou.*

Jaroslav Vrchlický (Básně I)

Milí přátelé,

opět nám „zmizel v prohlubinu“ další rok a všichni očekáváme příchod toho nového. A stejně jako se vše v přírodě zpomalí a zklidní, i my s příchodem svátků hledáme chvílky k zastavení, zadumání a ke vzpomínkám. Pokud ale jsme v jednom kole a o pohádkovém rozjímání jen sníme, můžeme si být jisti, že i tento chvat s odstupem času nabude pro nás jiného významu a jen čas rozhodne, k čemu se naše vzpomínky budou vracet. Proto vám všem upřímně přeji, aby to byly hlavně milé a příjemné okamžiky, možná s troškou nostalgie, vždyť ne se všemi blízkými a přáteli, se můžeme o svátcích potkat. Jsou to ale jistě ti nejlepší, kteří náš život obohatili, poznamenali a dali mu třeba i ten náležitý smysl. Do nového roku vstupte tedy s vědomím, že i vy jste tu pro někoho, máte své cenné zkušenosti a plány, při jejichž uskutečňování prožijete radost a uspokojení. Vždyť známé rčení: „Chceš-li být šťastný celý život, staň se zahradníkem!“ je zvlášť nakloněno především nám, příznivcům Hortiklubu.

Vladislava Neterdová

Kadidlo a kadidlovník

V posledním lednovém čísle našeho Zpravodaje jsme si především k tříkrálové tradici psali něco o jednom z darů tří králů k narození Ježíše, a to o tom, co je to vlastně myrha a jak se získává. A tak bychom si mohli ještě povědět něco o daru dalším a tím je kadidlo. Ale nebojte se, o zlatu už se nikterak rozepisovat nehodlám, hlavně proto, že není rostlinného původu a tudíž do našich klubových zájmů nespadá.

Kadidlo a myrha se od nepaměti používaly k provonění chrámů a kostelů při církevních obřadech, ale i v příbytcích vznešených boháčů a králů po celém světě – v Egyptě, na Blízkém Východě i v antickém Římě. V té době bylo také ceněno více než samotné zlato. Římský spisovatel Plinius st. v 1. století n.l. uvedl, že obchodování s kadidlem udělalo z obyvatel především Ománu jedny z nejbohatších lidí světa. Ve 2. st. n.l. se už vyváželo cca 3000 tun kadidla za rok do Řecka, Říma a zemí okolo Středozemního moře.

Kadidlo se pálí na rozžhaveném dřevěném uhlí v kadidelnicích a vznikající vonný dým má sladce balzamickou, těžkou, slavnostní vůni s citrusovým nádechem a navozuje v chrámech a na posvátných místech slavnostní pocit průzračnosti, zbožnosti, čistoty a klidu. Symbolizuje mužskou složku. Užívání kadidla jako součásti náboženských rituálů převzalo ve starověku východní a později i západní náboženství a v křesťanských chrámech se k vykuřování používá dodnes. Pokud jste si o Vánocích zapálili známého „františka“, mohli jste si ten sváteční pocit vychutnat i doma. František je vlastně směs kadidla a dřevěného uhlí z lipového dřeva ve tvaru trojboké pyramidy.

Kadidlo neboli olibanum (anglicky – frankincense, hebrejsky – levonah, arabsky lubban) je vonná pryskyřice, která se získává z tzv. klejopryskyřice. To znamená, že se získává nařezáváním kůry stromu kadidlovníku pravého (*Boswellia sacra*). Pojmenován byl podle slavného anglického botanika J. Boswella a druhové jméno *sacra* je odvozeno od latinského sacer, sacra, sacrum = posvátný. Je to dřevina dvouděložná z čeledi březulovitých (*Burseraceae*), která produkuje vonnou klejopryskyřici a ta se průběžně sbírá. Zaschlé výrony po naříznutí kmene mají tvar kulovitých hrudek, zrn nebo krápníčků. Kadidlovník roste v převážně suchých a teplých hornatých oblastech na severu Afriky, v Africkém rohu, na jihu Arabského poloostrova, na Madagaskaru a dále v Indii, Pákistánu, Íránu, na Cejlonu a v Malajsii. Z hlediska

Boswellia sacra Flueck.

množství a kvality získaného tzv. afrického kadidla jsou nejdůležitější státy Etiopie, Somálsko, Jemen a Omán, u indického kadidla je to Indie.

Čím je strom vysazen v sušší a kamenitější půdě, tím pomaleji roste a dává míň, ale kvalitnějšího kadidla. Nejvíce a nejkvalitnější se dováží ze Somálska, kde domorodci nařezávají kmeny a pryskyřici sbírají hlavně v měsících leden až březen.

Stromy jsou vysoké 2–8 m, někdy s více kmeny, nebo jsou to keře s bledě hnědou kůrou a jsou většinou opadavé. Ve své kůře i dřevu mají kanálky s pryskyřicí. Složené lichospeřené listy s krátkým řapíkem bývají seskupeny na vrcholcích větví. Lístky jsou pilovité, spodní strana je výrazně světlejší. Drobné květy, sestavené do hroznů, mají krátké stopky, jejich listy jsou velké jen 2–3 mm a obou bývá po pěti. Květ má 10 tyčinek a plodem je tobolka o velikosti asi 1 cm. Vzácná klejopryskyřice se získává nařізnutím kmene nebo větví, bílé kapičky na vzduchu tuhnu a postupně tmavnou. Odebírá se ze stromů až ve věku 8–10 let. Tato pryskyřice je vlastně obranou kadidlovníku na poranění, kdy vytékající produkt má zacelit ránu nebo udusit parazita.

Olibanum_resin

Kadidlo bylo a je dosud důležitou složkou náboženských obřadů a ve starověkém Egyptě bylo mimo jiné součástí balzamování mumií. Jeho důležitou složkou jsou i triterpenické tzv. boswellové kyseliny s protizánětlivým účinkem a kadidlo proto bylo již v dávnověku v arabské medicíně a u beduinů používáno jako hojivý prostředek.

Patří mezi účinné čističe atmosféry se silně dezinfekčními účinky. Dodnes se přidává do past na zuby, mastí a náplastí na revmatismus. Např. jeden z nejdražších parfémů na světě – Amouage – se také připravuje, kromě mnoha dalších přísad, hlavně z kadidla. Vědecky se zkoumá především jeho účinek na léčbu artritidy. Destilací se z pryskyřice také získává cenný kadidlovníkový olej používaný v aromaterapii.

Z indického kadidlovníku (*Boswellia serrata* – kadidlovník pilovitý) se získává více kadidla, ale jiné jakosti. Tam se dokonce ze stromů sloupává i kůra prosycená pryskyřicí a využívá se pro výrobu léčivých odvarů.

Kadidlovníky se vysazovaly uměle hlavně ve středověku. Nyní se pryskyřice odebírá ze stromů ve volné přírodě a aby nedocházelo k jejich úplnému vyhubení, tak se odběry musí omezovat. Stromy se odběrem velmi vysilují, tvoří pak méně semen a tím se také méně rozmnožují.

Existuje asi 20 druhů kadidlovníků. Prakticky se však můžeme setkat jen s 5 druhy rostoucími v Etiopii, Somálsku, Jemenu, Ománu a na jihu Saudské Arábie. V Indii je to jen jeden druh.

Boswellia sacra Flueck., 1867 – Somálsko, Jemen, Omán, Saudská Arábie

Boswellia frereana Birdw., 1870 – Somálsko

Boswellia papyrifera Hochst., 1843 – Etiopie

Boswellia neglecta S. Moore, 1877 – Etiopie

Boswellia rivae Engl., 1902 – Etiopie

Boswellia serrata Roxb., 1807 – Indie

Další druhy „místního významu“ produkují kadidlo v malém množství a druhořadé kvality.

Existuje ještě tzv. kadidlo židovské neboli kadidlo černé (resina storax, storax in granis, storax calamitus), které ovšem není výměškem kadidlovníků, ale stromu sturače lékařského (*Styrax officinalis* L.). Je to nevelký strom nebo keř rostoucí na výslunných kamenitých místech v Řecku, Sýrii a Palestině. Svými vlastnostmi se shoduje se sturačem benzoovým (*Styrax benzoin* Dryan). Sturač lékařský má střídavé, krátce řapíkaté, vejčité, celokrajné, na rubu bělošedě plstnaté listy až 60 mm dlouhé a příjemně vonící květy, které rostou ve volných květenstvích po 3 až 6. Květy jsou dlouhé až 20 mm. Plodem je kulovitá zelená plstnatá peckovice obsahující jen jedno semeno. Po naříznutí se z jeho větví roní žlutočervená, příjemně vanilkou vonící pryskyřice, která tuhne v zrnka – židovské kadidlo. Dříve se používalo v lékařství, zvláště do léků proti souchotinám a do masti na svrab. V dnešní době je však nahrazeno podobnou drogou – storakem tekutým, který se získává z ambroně východní (*Liquidambar orientalis* Mill.).

U nás lze kadidlo koupit na www.prodejbylin.cz
pryskyřice 50g za 36 Kč, silice 5ml za 168 Kč.

Prameny: D. Burnie: *Rostliny Středomoří*
F. Polívka: *Užitkové a pamětihodné rostliny cizích zemí*
J. Patočka: *Toxikologie*
Wikipedie

387. *Sturač obecný* (*Styrax officinalis*);
F květ, f pestík.

Jitka Knížková

Čínské princezny

Do pivoňek jsem se zamilovala asi před pěti lety. Měla jsem je však ráda už dávno, znala jsem je od mládí. Když si vzpomínám na dobu svého dětství, mám je spojené se vzpomínkami na „Boží tělo“ , kdy jsme rozhazovali jejich okvětní lístky v bílé, růžové a malinově červené. Byly to oblíbené a nenáročné květiny, které zdobily mnohé zahrady. Šlo ovšem o pivoňky bylinné, neměla jsem tušení, že ještě existují i dřevité pivoňky.

Moje zahradnická zkušenost s nimi je z chalupy v jižních Čechách, kde jsme od koupě chalupy v r. 1966 měli v zahradě 2 mohutné trsy klasické pivoňky lékařské (*Paeonia officinalis*). Jsou to vytrvalé a nenáročné rostliny, vydrží na jednom stanovišti bezproblémově desítky let. Jsou tam dokonale zabydlené.

Paeonia officinalis

Vzpomínám i na své první setkání s pivoňkou dřevitou v zahradě jedné pražské vily. Na kompaktní mohutný keř jakoby si posedali obrovští bělostní motýli. Květy byly téměř jednoduché a protilehlé okvětní lístky se obloukem klopy k sobě přes prašníky uprostřed. Nádhera!

Chtěla bych se s vámi podělit o některé zajímavosti o těchto kráskách. Např. původ jména této božské květiny – jsme ovšem zas u těch pivoňek bylinných: podle řecké mytologie polobůh Paion byl po smrti proměněn v tuto květinu. Jméno také připomíná dávno zaniklý národ, Paeony, kteří žili v makedonské oblasti dlouho před příchodem Řeků. Právě v jejich zemi rostly četné plané druhy bylinných pivoňek.

Odkud vlastně pivoňky pocházejí? Jsou to rostliny severní polokoule, většinou rostou v horách. Kromě balkánské oblasti se vyskytují také v Pyrenejích a na východ až po Kavkaz, zčásti i v severní Africe a dokonce i v Severní Americe. Do našich zahrad však přišly již vyšlechtěné z Číny a z Japonska, teprve mnohem později botanici dohledávali ty původní divoké. Divoké bylinné pivoňky mají jednoduché miskovité květy a spíše kompaktní nižší vzrůst. Kořeny ztlustlé, hlíznaté a listy zpeřené či dělené, někdy až jehlicovité. Raší dosti časně zjara z přezimujících pupenů.

Od starověku byly používány květy a kořeny k léčebným účelům. Díky tomu byly součástí klášterních zahrad, především pivoňka lékařská (*P. officinalis*). Ta patří k nejstarším kulturním rostlinám; jde jmenovitě o odrůdu „Rubra Plena“.

Historie dřevitých pivoňek

Historie těchto krasavic je opravdu hodně stará, odhaduje se na 2000 let. Pro Evropu však byly objeveny teprve před 200 lety, kdy evropští obchodníci na svých plachetnicích brázdili všechny světové oceány a – především nizozemská Východoindická společnost a později také britská Východoindická společnost rozšířily své kontakty až do Číny. Velké množství těchto nádherných keřů vlastnili čínští císařové a pro cizince bylo nemožné je získat. Byly přísně chráněny a vysoko ceněny. Byly také například součástí věna bohatých nevěst a v zámožných rodinách se dědily z generace na generaci. U některých odrůd se platilo až 3 kg zlata za jednu rostlinu (ovšem i dnes některé nově vyšlechtěné americké rostliny stojí až 500 dolarů!).

Číňané nazývali tyto pivoňky „Moutan“ a přirovnávali je k „princeznám“, zatímco bylinné pivoňky byly „dvorní dámy“. Pivoňky opěvovali básníci, zobrazovali je malíři, jsou častým motivem na porcelánu i na hedvábí. Jsou považovány za čínskou národní květinu.

Prostřednictvím Východoindické společnosti se pivoňky (semena) dostaly do londýnské Botanické zahrady Kew. Po skončení tzv. opiové války v r. 1842 se otevřela možnost volněji cestovat do Číny. Z pověření Královské zahradnické společnosti (Royal Horticultural Society) odcestovali do Číny zahradníci Robert Fortune a Reginald Farrer, a vedle nich i další, také Rus Grigorij Potanin nebo Američan Joseph Rock a mnozí jiní s úmyslem hledat a přivést pivoňky. Tito sběratelé často zůstali v Číně řadu let a posílali za oceán stovky pivoňek. Cesta lodí však trvala dva měsíce a tak byly živé rostliny přepravovány ve speciálních vzduchotěsných skleněných schránkách.

„Tree Peony“ – to je anglický název, Japonci je nazývají „Botan“ – byly známy i v Japonsku: údajně je tam přivezli buddhističtí mniši z Číny. Pěstovaly se v chrámových zahradách, střeženy a pečlivě opečovávány. Lze prý je tam dodnes spatřit, jsou až 3 m vysoké a široké 8 m, v době květu nesou 200 – 300 květů. Japonci je také šlechtili, vyznačují se vysokým vzrůstem a jednoduchými až poloplnými květy. Barevné spektrum sahá od bílé přes růžovou až šarlatovou, avšak mohou být i pruhované nebo skvrnité.

Na Světové výstavě v Paříži v roce 1889 byla představena velká sbírka dřevitých pivoňek a návštěvníci byli uchvázeni. V Evropě i v USA zavládla euforie a rozvinula se velká poptávka. Zahradnické firmy je zařadily do svého sortimentu. V r. 1909 jedna slavná školka ve Francii nabízela v katalogu již 240 dřevitých čínských pivoňek.

/Pokračování příště/

Zuzana Holancová

Jiří Josef Kamel

Vznik názvů rostlin je velmi pestrý. Často vychází z názvů místních, či se řídí jejich vzhledem nebo výraznými vlastnostmi. Existují však rostliny, které nesou názvy jmen botaniků či cestovatelů, kteří je objevili nebo se jinak zasloužili o rozšíření poznání říše rostlin. Patří mezi ně i Jiří Josef Kamel - jezuita, misionář, lékárník, lékař, botanik. Tím vším se tento moravský rodák stal během svého života.

Narodil se v rodině brněnského postřihače Andrese Kamela 21. dubna roku 1661 (postřihač byl řemeslník, který se specializoval na stříhání látek). Rodina bydlela poblíž Židovské brány (blízko dnešního brněnského Hlavního nádraží). Jiří Kamel nejprve studoval v Brně v jezuitské koleji, později, v 17 letech, pokračoval na jezuitské misijní škole ve Vídni. Tam exceloval hlavně v přírodních vědách. Školu ukončil s vynikajícím prospěchem. Pak pokračoval ve studiu na brněnském jezuitském gymnáziu a roku 1682, ve svých 21 letech, vstoupil do Tovaryšstva Ježíšova. Rádový slib složil roku 1685. Po skončení noviciátu působil jako lékárník při kostele Nejsvětější Trojice v Jindřichově Hradci, později vedl jako apothékář lékárnu koleje sv. Víta v Českém Krumlově. Tady byl vybrán roku 1687 jako misionář na filipínské ostrovy.

Čekaly ho rychlé, ale přesně řízené přípravy a dlouhá cesta. Nejprve se vydal do Janova, kde se sešel se svými společníky, také misionáři, jedoucími do Mexika, Jižní Ameriky a na Filipíny. Vyrazili nejprve do Sevilly. Tam se dostali 18. července 1687. Zde strávili rok, vyplněný přípravami na své poslání. Učili se španělsky, ale také, dle dnešní terminologie, reálie o místech svého budoucího působení. Zeměpis, historii, osídlení a mravy obyvatelstva, jejich zvyklosti, řemesla, zemědělství, rostlinstvo, stavební práce i rybolov. Do výuky bylo zařazeno i plavání.

Po všech přípravách se nalodili v Cádizu a pluli celé 3 měsíce do Veracruzu v Mexiku, pak dalších 8 měsíců z Acapulca do filipínské Manily. Přivítala je bouře, která jim zničila část výbavy, včetně Kamelova deníku, který obsahoval zápisky pěti let jeho života. Psal se rok 1689.

A tím začal jeho život v úplně odlišné zemi, než v jaké vyrostl. V Manile působil v koleji svatého Ignáce jako lékárník a pečoval i o nemocné. Tam také otevřel vůbec první lékárnu na Filipínách, kde chudým poskytoval léky zdarma. Neúnavně zkoumal místní floru z hlediska možného využití v lékařství a založil také velkou botanickou zahradu s místními i evropskými léčivkami. Působil také na ostrově Luzon. Jeho rostlinstvo systematicky popisoval a své poznatky doplňoval kresbami. Mezi jinými popsal rostlinu *Strychnos Sancti Ignatii* (Faba Sancti Ignatii), z níž se získává jedovatý alkaloid strychnin. Od roku 1690 byl v písemném kontaktu s anglickými přírodovědci Johnem Rayem a Jamesem Petiverem, kterým zasílal své poznatky, včetně popisů a kreseb rostlin. Ti je předávali Královské společnosti pro zlepšení znalostí o přírodě (Royal Society). Tam jsou dodnes uloženy jeho herbáře a kresby flory i fauny Filipín, včetně léčivých rostlin. Vše nalezneme v Britském muzeu v Londýně a v knihovně Katolické university v belgické Lovani. Naše brněnské muzeum má k dispozici

pouze kopie pětadvaceti Kamelových kreseb, které muzeu daroval lékárník Josef Entner, autor životopisné knihy o Kamelovi. Část Kamelova díla byla publikována jako dodatek k práci Johna Raye „Historia Plantarum, species hactenus editas insuper multas noviter inventas and descriptas complectens“ z roku 1704. Některé kresby vyšly později v Petiverových „Opera omnia ad Historiam Naturalem spectantia“ v roce 1767. J.J.Kamel při svém působení na ostrově Luzon nebyl spokojen se stavem tamější lékárny a tak ji celou přebudoval. Při tom i léčil a učil se domorodé jazyky. Pilně se zajímal o stravu domorodců, o to, které plody sbírají a hlavně, které rostliny používají jako léčivé. Pátral po jejich názvech a snažil se je určovat. Zaznamenával si názvy místní, domorodé a podle vzhledu se rostliny snažil srovnávat s díly jiných autorů. Tím získával pojmenování španělské, malajské, indické i čínské. Našel i několik exemplářů, které se nikde v záznamech nevyskytovaly a tak volil názvy sám. Například jeden druh nízkého keříku s temně modrými jedlými bobulemi, které mu připomínaly borůvky, nazval *Myrtillus bohemica*. Rostliny nejen popsal, ale i nakreslil. Svě práce zaslal do Londýna. Tam jsou uloženy jeho herbáře a kresby flory i fauny Filipín, včetně léčivých rostlin. Pro upřesnění svých snah o poznání flóry založil v misii i botanickou zahradu. V ní pěstoval a zkoumal místní rostlinstvo.

Camellia japonica

Toužil dostat se na další filipínské ostrovy. Roku 1704 však v Manile vypukl mor. Všechny bratry čekala vyčerpávající práce při boji s touto metlou středověku. Mnoho jich zemřelo, Kamelovi se podařilo nákaze uniknout. Roku 1706 však přišlo suché a horké jaro. Bylo velmi málo vody, domorodci ji vozili ze vzdáleného lesa, kde ji čerpali z dutin stromů. Ačkoliv misionáři dodržovali pravidlo používání jen převařené vody, napil se Kamel omylem vody nepřevařené, a střevní nákaze, kterou obsahovala, ve svých 45 letech ve své zahradě podlehl. Stalo se to 2. května roku 1706.

Významný švédský přírodovědec Carl von Linné považoval Kamela za Angličana. Jeho práci, první systematický výzkum rostlinstva Filipín, uctil tím, že po něm pojmenoval v té době objevený krásný keř z čeledi čajovníkovitých - *Camellia japonica*. Kamel sám však se vší pravděpodobností kamelii nikdy nespátřil, neboť na Filipínách nerostla. Linné tak vytvořil nehynoucí pomník muži, který vynikl jako botanik, lékárník, ošetřovatel nemocných v kolejném lazaretu a známý charitativní pracovník. Kamelův život charakterizuje dychtivost po vědeckém poznání i ochota pomáhat nemocným i trpícím. Svě misionářské

poslání splnil vždy beze zbytku. I po jeho smrti o něm domorodci v Manile mluvili jako o otci Jiřím. A jako objevitel nových léčiv má i své místo v dějinách farmacie.

Třísté výročí Kamelovy smrti v roce 2006 bylo zařazeno mezi významná světová výročí UNESCO.

A tak když budeme obdivovat tuto nádhernou rostlinu v době jejího květu, vzpomeňme i na našeho rodáka, který se tak hluboko zapsal do dějin botaniky.

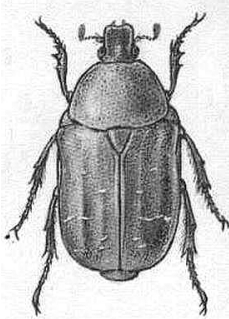
*Prameny: Wikipedie
ČR- Toulky českou minulostí
J.Entner,2006 : G.J.Camel*

M.Balážová

Neničme zbytečně staré stromy

Z naší krajiny mizí rychlým tempem zanedbané sady se starými vysokokmennými ovocnými stromy, ale i jednotlivé exempláře z našich zahrad a dvorků. A to je určitě velká škoda. Nejen že tím přicházíme v naší krajině i v bezprostředním okolí našich obydlí o pěkné živé prvky, ale zároveň ničíme poslední zbytky životního prostoru pro vzácné druhy hmyzu. Např. v Chráněné krajinné oblasti Český ráj to před časem objevili pracovníci její správy, když se vyskytli u kácení prastaré jabloně s vykotlaným kmenem. Opatrně z něj vybrali veškerý trouchnivějící materiál, pečlivě jej rozebrali a zjistili, že obsahuje na 70 larev a kukel dvou druhů zlatohlávků, kteří se řadí k největším klenotům naší přírody. Kromě nich se v trouchnivějícím dřevě stromu vyskytovali i dospělí jedinci. Přebírat různé trouchy a detrity bylo ostatně léta mimo jiné mým zaměstnáním na entomologii, tak to mohu jen potvrdit.

No řekněte sami, zlatohlávci patří přece mezi naše nejatraktivnější brouky a nacházíme je stále méně a méně. Právě vzácný a silně ohrožený zlatohlávek zlatý se svým svítivým kovovým zbarvením je k vidění opravdu vzácně a ten

zlatohlávek zlatý

potřebuje ke svému vývoji výhradně a pouze trouchnivějící dřevo. Kromě něho také hnědý zlatohlávek mramorovaný. Oba tyto brouci dorůstají velikosti až 2 cm a jsou na úbytek starých stromů v krajině velmi citliví. A bohužel za tyto stromy těžko už v naší krajině nacházejí náhradu, protože v sadech dnes převládají krátkověké intenzivní kultury, navíc často chemicky ošetřované, tak na nich nepřežije nic. Dokonce i ve volné přírodě je starých trouchnivějících stromů už minimálně. A přitom by stačilo málo. Prostě nechat ve vhodných místech pár exemplářů. Mám u naší chalupy takovou jednu přestárlou vykotlanou jabloň. Jablka urodí pokaždé v hojně míře a každým rokem jí prosím, aby si alespoň jednou od bohaté úrody absolutně

nepoživatelných, velkých jablek někdy odpočinula. Od srpna pod ní hrabu už listů a jablka vydrží někdy až do nové úrody. Ovšem „nezklame“ nikdy. Ale když na jaře rozkvetne a v horkých dnech dělá před chalupou příjemný stín, tak jí opět vezmu na milost (a hrabu). Vždyť i přestárlé stromy mají v krajině své místo, jako ostatně i my přestárlí lidé.

Tak mějte s nimi (i s námi) ještě trochu trpělivosti. Určitě poslouží (-me).

Jitka Knížková

Gotu – kola

Co takhle trocha omlazení zázračným pupečníkem?

Gotu kola neboli pupečník asijský (*Centella asiatica*) to skutečně dokáže a v Indii a jihovýchodní Asii vůbec se pro tento účel používá již po celá staletí, především v Indii, kde je součástí starodávné léčebné tradice nazývané ajurvéda. Jako tradiční bylina himalájských jogínů je používána před meditací, kde pomáhá vyvážit pravou a levou hemisféru a navodit stav euforie. Při zevním použití tato léčivá rostlina zvyšuje pružnost kůže, urychluje hojení ran a aftů a pomáhá i při zánětu žil. Pokožku postiženou celulitidou pomáhá napínat a prokrvovat a tím odstraňuje příznaky tzv. pomerančové kůže. Kromě toho také pomáhá léčit řadu onemocnění. Tato listová bylina stimuluje centrální nervový systém a tradičně se užívá ke zlepšení mentálních a poznávacích funkcí. Proto se jí také říká „potrava pro mozek“ (na Srí-Lance její porosty s oblibou spásají sloni a „sloní paměť“ je známá). Pověst o jejich léčebných účincích na kožní nemoci se postupně rozšířila z Asie do Evropy, kde se hojně používá k léčení popálenin a jiných poranění. Čerstvé listy jsou bohatým zdrojem vitamínů C a B, dále karotenoidů a flavonoidů, což jsou významné antioxidanty omezující negativní vliv volných radikálů v těle. Extrakt z nich obsahuje ve stopových množstvích celý koktejl prospěšných alkaloidů, glykosidů, sterolů, dále taninu (kyselina tříslová), sacharidů a anorganických solí včetně důležitých aminokyselin (kyselina asparagová, glutamin, alfa-alanin, fenylalanin) a nasycené mastné kyseliny se středním řetězcem, jež příznivě ovlivňují metabolismus tuků a cholesterolu. Ve vyšších dávkách vykazuje sedativní a zklidňující účinky, u starších osob pomáhá překonat zapomnětlivost, posiluje vitalitu a zvyšuje odolnost vůči stresu. Na lokální úrovni působí protizánětlivě a antisepticky (např. proti lupénce).

Pupečník je vytrvalá rostlina s plazivým oddenkem, dorůstající až délky 2 m a typickými okrouhlými listy, na bázi srdčitě vykrojenými. Jejich vrchní strana je hladká, spodní řídce ochlupená. Drobné kvítky bývají červené, růžové nebo bílé. Vzhled této štíhlé popínavé rostliny se mění podle toho, roste-li ve vodě (pak má listy široké vějířovité), nebo na suchu (listy malé tenké). Má tudíž ráda vlhké až bažinaté lokality a dobře se jí daří v horkých bažinatých oblastech v Indii, na Srí Lance, Madagaskaru, ve střední a jižní Africe, v Austrálii, Číně a jižních státech USA. Ale pěstovat ji lze i u nás v nádobách jako přenosnou květinu, kde vytvoří rychle pohledný převis. Můžeme ji také pěstovat v záhoně,

ale naši zimu nepřežije. Snadno se množí dělením oddenků a listy se sklízají průběžným odtrháváním nebo odstřížením nůžkami. Konzumují se čerstvé např. v salátech, dají se i samotné žvýkat neboť chuť je velmi příjemná a také je možné je sušit při teplotě do 30st. C. Jinak dobře přezimují v chladné světlejší místnosti.

Pupečník asijský má mnoho příznivých účinků, ať už se užívá vně nebo vnitřně. Mezi složky, které obsahuje, patří chemické látky nazývané triterpeny (speciálně asiaticosidy), které, jak se zdá, zvyšují tvorbu kolagenu v kostech, chrupavkách pojivových tkáních. Navíc pomáhají udržovat zdravé cévy a mohou se účastnit vyrovnávání činnosti transmitterů, chemických „posílčků“ v mozku. Jedinečný účinek pupečníku asijského na pojivové tkáně – podpora jejich zdravého vývoje a potlačování tvorby zatvrdlin – z ní dělá potenciálně důležitý prostředek při léčení chorobných kožních stavů. Dokáže léčivě působit na popáleniny, koloidní jizvy a na léčení ran a vředů. Rovněž se zdá, že pupečník posiluje buňky v cévních stěnách a zlepšuje průtok krve, takže je cenným prostředkem při léčení křečových žil. Užívá se úspěšně již tisíce let ke zvyšování duševních schopností. Současné výzkumy potvrzují jeho význam při zlepšování paměti, schopnosti se učit a možného zlepšení příznaků Alzheimerovy choroby.

A jak tedy rostlinu užívat?

Z listů čerstvých i sušených lze připravit léčivý nálev : 1 lžička podrcených listů na šálek vroucí vody. Lze popíjet 1–3 x denně. Po 3 týdnech je nutné udělat týdenní pauzu a pak kůru zopakovat.

Čerstvé listy lze přidávat do zeleninových salátů a nebo je po krátkém podušení podávat jako přílohu k jídlu.

Pěstování pupečníku je jednoduché. Je to rostlina plazivá, půdopokryvná. Není ale mrazuvzdorná, proto se u nás pěstuje v nádobách. Velmi dobře vypadá v závěsných květináčích nebo koších, ze kterých výhony volně splývají. Vyhovuje mu humózní substrát s příměsí písku, který musí být stále vlhký. Množí se snadno odnožemi.

U nás pupečník mimo jiné nabízí E-shop: www.rakytник.com (zahradnictví ADAVO velký Osek).

Jitka Knížková

Sněženky – nový zdroj léků?

Něžné jarní sněženky (*Galanthus nivalis*) upoutaly pozornost velkých farmaceutických firem.

Vědci totiž objevili v celém koktejlů látek, obsažených v jejich cibulkách, tři nové alkaloidy, které by se mohly uplatnit při léčbě malárie a neurodegenerativních chorob (např. obávaný Alzheimer). Jeden z nich – galantamin-E – už byl patentován a užívá se při zmírňování lehkých příznaků choroby. Ovšem odborníci již vědí, že sněženky budou pravděpodobně zdrojem ještě dalších cenných léčiv.

Průhonice – konečně mezi památkami UNESCO

Proslulý park v Průhonících okolo zámku je konečně součástí památek UNESCO. Výbor organizace na zasedání v Brazílii konečně rozhodl, že spadá do pražské památkové rezervace, která je pod ochranou UNESCO od roku 1992. Park, který se začal rodit u potoka Botiče v roce 1885 (celé panství vyženil hrabě Arnošt Silva Tarouca), má rozlohu 200 ha a náleží k novorenesančnímu zámku. Vyznačuje se významnou estetickou hodnotou a je zajímavý i pro vědu vzhledem ke spoustě vzácných rostlin.

KLUBOVÝ ŽIVOT

SEKCE KRÁSNÁ ZAHRADA

Krajinova posluchárna PŘF UK, Praha 2, Benátská 2

Program přednášek kurzu „Krásná zahrada“ – jaro 2012

- 7.ledna 2012** 9⁰⁰ hod – Ing.Ivan Dvořák: Živé ploty
12³⁰ hod – Jiří Odehnal: Chryzantémy
- 4.února 2012** 9⁰⁰ hod – Ing.Václav Vohralík: Drobné ovoce a maliny – nové technologie
12³⁰ hod – Ing. Mirek Ezechel: Zajímavé parky Polska
- 4.března 2012** 9⁰⁰ hod – Peter Pošefka: Klatovské karafiáty – historie a pěstování
12³⁰ hod – Ing.František Okáč: Severní Borneo – příroda a lidé

Jarní setkání členů Hortiklubu se koná 24.března 2012 v 8³⁰hod:

přednáška Ing. Petra Hanzelky: Skalničky

SEKCE ARANŽOVÁNÍ

Poslední aranžování v tomto roce se konalo až po první adventní neděli a to v úterý 29.listopadu 2011. Měly jsme za úkol tvořit samostatně jakékoliv vánoční aranžmá pod dohledem Jany Loudové. Kdo měl zájem tvořit, tak se do toho pustil a výsledek jistě udělal radost. Nemělo to pochopitelně úroveň Míši, ale jejím výrobkům a nápadům se nedá vyrovnat. Doufám, že se v budoucnu Míša mezi námi opět objeví, ale to už nebudu mít na starosti já, protože koncem roku 2011 končím s funkcí, kterou jsem již zastávala příliš dlouho a je čas na změnu. Ještě jsem domluvila s pí. Hornou výrobu ze šustí, tentokrát s jarními motivy, která se bude konat 27.března 2012 opět v úterý na stejném místě.

Jiřina Heřmánková

Zápis z podzimního setkání Hortiklubu 26.11.2011

Úvodem předsedkyně Z.Holancová přivítala všechny přítomné.

Hospodářka H.Sýkorová informovala o hospodaření klubu.

Jednatelka J.Knížková členy seznámila se změnami ve vedení sekce zájezdů a aranžování.

Vedoucí aranžování J.Heřmánková končí svoji funkci na vlastní žádost s koncem kalendářního roku a rovněž tak vedoucí zájezdů J.Řeháková.

Nová vedoucí zájezdové sekce ing. Eva Přibíková převezme od J.Řehákové do začátku nové sezony všechny podklady.

O nové vedoucí aranžování se jedná s J.Melicharovou a D.Velebovou.

Přednáška Ing. Josefa Černého z Jaroměře o historii jejich firmy a šlechtění především petunií a begonií byla velmi obsáhlá a zajímavá, provázená fotografiemi rodiny i výsledků jejich práce a končila mnoha dotazy, na které ing. Černý ochotně odpovídal. A je nutné zdůraznit, že to celé bez nároku na honorář! Uvádím ještě webové stránky firmy Černý Jaroměř:

www.cernyseed.cz

Setkání bylo jako již tradičně zakončeno promítáním členů – Ing. Pícha měl krásné video z výstav v Drážďanech a př. B.Skřivánková končila pěknými fotografiemi květin.

Příští – tzn. jarní setkání se koná 24.3.2012.

Zapsala J.Knížková

Zpráva z ČZS

Věstníkem ČZS č.1/2011 bylo nařízeno úřední znění názvu základních organizací tak, aby právní odpovědnost ZO dopadla přímo na ZO a nikoliv na ústředí ČZS. Podle nového registračního listu náš úřední název zní:

Specializovaná základní organizace Českého zahrádkářského svazu Hortiklub.

A tak vypadá i naše nové razítko, samozřejmě s evidenčním číslem, identifikačním číslem a adresou.

INFO

Některé akce BZ Troja v období leden - duben 2012

- 10.1. - 4.3. - Tropická dřeva
- 17.2. - 4.3. - Orchideje
- 3.3. - 25.3. - Památné stromy Prahy
- 21.3. - 1.4. - Kamélie, sestra čaje
- 1.4. - 29.4. - Fata Morgana – tropičtí motýli

Územní sdružení ČZS Praha – město pořádá v Přetlucké 130, Praha 10 následující přednášky:

- 14.1.2012 - Ing. Paprštejn – Pomologie jádrovin, kanadské borůvky
- 28.1. - p. Krupička – Cibuloviny, zvl. Narcisy
- 11.2. - Ing. Boušek – Výživa rostlin, agrochemie
- 25.2. - Ing. Hausman – Ochrana rostlin
- 10.3. - Ing. Faměra – Zelinářství

Přednášky se konají vždy v sobotu od 9⁰⁰ do 14⁰⁰ hod., cena 15,- Kč.

ZO ČZS Vinohrady pořádá v r.2012 v sále St. veterinární správy Praha 2, Slezská 7 vždy v úterý od 17 do 19 hod. následující přednášky (vstupné 15,-Kč):

- 17.1.2012 - Dr. S.Peleška – Předpěstování zeleniny a květin
- 24.1. - Ing. J. Kopřiva – Ošetření stromů a keřů, postřiky
- 31.1. - Ing. M.Koudela – Zásady pěstování zeleniny ve skleníku
- 7.2. - p. J.Kraus – Odběr roubů a jak roubovat
- 14.2. - Ing. O.Faměra – Teorie řezu jádrovin
- 21.2. - Ing. J.Hausman – Ochranné postřiky
- 28.2. - Ing. L.Svobodová – Vinná réva
- 6.3. - Ing. L.Dušková – Jarní ošetření jahodníků
- 20.3. - Ing. J.Václavík – Cibulnaté a hlíznaté rostliny
- 27.3. - Doc. J.Sus – Řez červených a modrých peckovin
- 3.4. - Dr. S.Peleška – Trávník po zimě
- 10.4. - Ing. P.Klouček – Léčivé rostliny
- 17.4. - Ing. V.Tolar – Podnože a jejich význam pro růst a plodnost

---

Uzávěrka Zpravodaje č.123 je 4.3.2012.

Agrochemie pro farmáře i zahrádkáře

agromanualshop.cz

OBJEDNÁVEJTE ZA INTERNETOVÉ CENY ZBOŽÍ SI MŮŽETE VYZVEDNOUT V NOVÉ PROVOZOVNĚ

Herbicidy na plevele - Roundup, Starane, Lontrel, Mustang, Bofix...

Insekticidy na hmyz - Karate, Decis, Mospilan, Fury...

Fungicidy na houbové choroby Baycor, Ortiva, Bumper, Acrobat...

Hnojiva na trávníky, okrasné dřeviny, zeleninu, pokojové a balkonové květiny

Travní směsi golfové, luční, hřištní, parkové, zatrávňovací, speciální

Přípravky **na domácí škůdce** na mravence, šváby, mouchy, štěnce, rusy, rybenky, škvory, moly, komáry, vosy, klíšťata, pavouky, roztoče, brouky. K-Othrine...

Přípravky **na hlodavce** rodenticidy a nástrahy na hlodavce (myši, potkany, krysy, hraboše, hryzce, krtky)

Repelenty proti okusu stromů zvěří, přípravky zabraňující znečišťování domácími mazlíčky

Lignohumát, smáčeďla, stimulatory růstu, pomocné růstové přípravky

Enzymy k likvidaci organických nečistot v septičích, žumpách, suchých záchodech, domovních čistírnách odpadních vod, potrubí, urychlovače zrání kompostů

Štěpařský vosk, stromový balzám, lepené pásy a desky, stimulatory zakořenění

Netkané textile bílá, černá, hnědá

Bazénová chemie veškerý sortiment pro čistý bazén

Ochrana dřeva a omítek přípravky proti dřevokazným houbám, plísním a hmyzu. Lignofix...

Přípravky k likvidaci plísní v domácnostech

Postřikovače Gloria ruční, zádové, vysokotlakové, příslušenství

Máme přípravky do všech polních i zahradních plodin a okrasných trávníků. A samozřejmě také přípravky z televizního pořadu Receptář prima nápadů.

MALO- A VELKOOBCHODNÍ BALENÍ PORADÍME PŘI VÝBĚRU I APLIKACI!

Provozovna: Vrbenská 2083, Č. Budějovice, otevřeno: pondělí-pátek 7.00-16.00

Telefon: +420 387 202 311,
+420 602 442 581, +420 725 421 540
www.agromanualshop.cz

AGROCHEMIE PRO FARMÁŘE I ZAHŘÁDKÁŘE
herbicidy travní péče bazénová chemie hnojiva
postřikovače fungicidy ochrana dřeva insekticidy analýzy
agromanualshop.cz